

theaterwereld worden die ideeën van het Ancien Régime nog steeds overgenomen en vergeet men dat een politieke democratie heel anders werkt.”

Maar beslissen of je iets laat verdwijnen of verder laat bestaan, ook dat berust toch op een subjectief oordeel?

“Ja zeker. Dit is trouwens de reden waarom een dergelijke beslissing door een zo groot mogelijke groep van mensen moet genomen worden i.p.v. door een kleine elite zoals dit het geval is in het subsidiesysteem. Ik kan mij inbeelden dat mensen zeggen dat het theater als zodanig bewaard moet blijven maar ik weet niet of daar genoeg maatschappelijke consensus over bestaat. Stel dat we een referendum organiseren en een meerderheid zegt: ‘Ja, opera moet er zijn in Vlaanderen.’ Dan kan de overheid zich afvragen welk budget er voor opera opzij moet gezet worden.”

Stel dat het antwoord neen is?

“Dan antwoord ik als democraat dat opera niet moet gesubsidieerd worden.”

Wat doet u dan met alle soorten van minderheden of minderheidsprojecten in deze maatschappij?

“Die mogen er zijn, maar die moeten niet meer rekenen op subsidies van de gemeenschap. Als het volk er niet wil voor betalen, dan betaalt het niet. Er kunnen altijd mensen gevonden worden die op vrijwillige basis bijdragen tot het voortbestaan van opera. Het geld dat daarvoor nodig is, zal er komen. U bent daar veel te pessimistisch in. Twee jaar geleden woonde ik een theatervoorstelling bij in Philadelphia. Het publiek was in zijn sociaal-economische samenstelling ongeveer hetzelfde als hier. Er was slechts één verschil: die mensen betaalden dat theater zelf. Mijn ticket kostte 1 500 fr. en de zaal zat vol.”

Dat is dan toch ook een elite. Maar één die zich economisch definieert.

“Ginder gaan er rijke mensen naar het theater die daar zelf voor betalen en hier gaan er rijke mensen die daar niet zelf voor betalen. Dat is het verschil. Het opheffen van subsidies zou een schok teweeg brengen binnen het theater, maar zijn voortbestaan komt niet in het gedrang. Opera bijvoorbeeld kan men toch ook op een andere manier consumeren. Ik hou van opera, maar ga zelden. Ik consumeer dat thuis met een goed stereo-systeem. Tegenwoordig kan men daarbij ook nog een video-cassette insteken. De vooruitgang van de technologie

maakt veel mogelijk, maar stuit in culturele kringen op veel conservatisme.”

Maar stel dat er op de post van minister van cultuur iemand uit het vak zou zitten, die kunst au sérieux neemt, is er dan geen politiek denkbaar waarbij met hetzelfde budget de kunst gepromoveerd wordt?

“Wat u wil is een cultuurtsaar, die met absolute macht kan beslissen. Dat kan tot de ergste excessen leiden; de voorbeelden in de geschiedenis zijn legio. Het Nazi-regime huldigde dezelfde filosofie. Ik weet dat u daar niet vóór bent, maar het theoretisch model is hetzelfde. Ook een minister van cultuur die uit het vak komt en bereid is voor zijn zaak te vechten, blijft onderhevig aan een politieke druk waaraan hij zal bezwijken. Die man wil ook graag nog eens benoemd worden. Dat is toch menselijk. Het huidige systeem is slecht en het mijne is misschien verre van ideaal. Aan u nu om een beter systeem te formuleren. De bal ligt in uw kamp. Eigenlijk voel ik nog het meest voor een systeem waar absoluut geen subsidiëring is.”

Fiasco

Uw utopie ligt in de mening dat ‘het volk’ niet onderhevig zou zijn aan politieke beïnvloeding. Uw voorbeeld van het Nazi-regime bewijst net het tegendeel.

“Als de informatie gemonopoliseerd wordt, ja. Niet in een open democratie.”

De manier waarop de cultuur in de Verenigde Staten georganiseerd wordt is voor u een model?

“In de Verenigde Staten is men veel verder gegaan met sponsoring en het belastingaftrekbaar maken van giften. Daar valt veel uit te leren. De toeschouwer staat hierdoor dichterbij zijn gezelschap; de producent is verplicht zich rechtstreeks te wenden tot zijn publiek. In dat systeem beslist elk individu vrijwillig.”

Kan een dergelijk systeem zomaar overgeplaatst worden naar onze maatschappij?

“Die belastingaftrekbaarheid of het subsidiëren van tickets hebben beide het voordeel dat de politiek buitenspel gezet wordt. Ik zie niet in wat er in de weg staat om één van beide, of misschien een combinatie van de twee, bij ons in te schakelen, tenzij natuurlijk de gevestigde belangen van diegenen die nu subsidie krijgen. Vooral de grote

gezelschappen verzetten zich tegen die alternatieve vormen omdat ze weten dat ze in concurrentie gaan treden met kleinere gezelschappen die meer zullen krijgen dan nu het geval is.”

Het zoeken naar nieuwe wegen voor het cultuurbeleid is een algemeen Europees verschijnsel. Het heeft dus duidelijk niet alleen iets te maken met een liberale aanwezigheid in onze regering. Hoe verklaart u deze algemene trend?

“Twee aspecten spelen hierin een rol. Ten eerste is er een economisch-budgettair probleem. In de jaren zestig en zeventig zijn de cultuurbudgetten fel gegroeid. Door de recessie is deze expansie stilgevallen en ontstaat het besef dat – als we zo willen doorgaan – we naar andere bronnen moeten uitkijken. Er is echter een veel fundamentele reden: de vaststelling van het fiasco van het huidige beleid. Een aantal liberalen heeft hierop gereageerd. Precies omdat er geen echt alternatief is buiten dat liberale model ziet men het in alle landen weer de bovenhand nemen.”

Hoe staat u tegenover de theorieën van Baumol (cf. Etcetera 14) die stelt dat de cultuurproductie anders benaderd moet worden dan de overige economische sectoren, omdat de produktiviteit hier nauwelijks stijgt of kan stijgen, en men de verhoogde kosten niet exclusief ten laste van de toeschouwer kan blijven leggen.

“Baumol vertrekt ook van liberale, marktgeoriënteerde vooropstellingen. Maar het fenomeen dat hij beschrijft geldt niet exclusief voor de theaters. Ook de produktiviteit van een haarkapper bijvoorbeeld is t.o.v. 100 jaar geleden nauwelijks gestegen: het duurt nog steeds 20 à 30 minuten om iemands haar te knippen. Maar moeten haarkappers daarom gesubsidieerd worden? Ik zou zeggen: neen. Het interessante van Baumols analyse is dat hij aantoonde hoe kost- en prijsontwikkelingen verschillen per economische sector. Maar het achterblijven van de produktiviteit kan geenszins een argument zijn voor subsidiëring.”

Baumol toont ook aan dat dezelfde tendensen waar te nemen zijn in commercieel gerunde artistieke ondernemingen, o.a. Broadway, die functioneren volgens de mechanismen die u vooropstelt.

“Maar de technologie heeft toch oplossingen aangedragen voor die enorme kostenstijgingen. We hadden het er daarstraks al over. Ook voor theater kan men vormen